

# บทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการฟื้นฟู เยียวยา สตรีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

โดย นายสุนทร นนทเกษ

สำนักพัฒนาสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

## บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องบทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการฟื้นฟู เยียวยา สตรีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อศึกษาสาเหตุและผลกระทบที่สตรีและเด็ก ได้รับจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) เพื่อหาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาแก่กลุ่มสตรีและเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 3) เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง พัฒนารูปแบบ การกิจและแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา ภายใต้กรอบบทบาทและภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานเขียน รายงานการประชุม และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่าในพื้นที่ดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ ผิดแปลกแตกต่างไปจากดินแดนส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเอกลักษณ์ทางด้านภาษา ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้นการให้การเยียวยาแก่สตรีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องไม่ละเลยประเด็นด้านจิตวิทยาสังคม เนื่องจากความแตกต่างจากดินแดนส่วนอื่น ๆ ของประเทศและเพื่อลดความหวาดระแวงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และด้านการศึกษาที่ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติศาสนกิจ สำหรับการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาแก่สตรีและเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่ากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมทั้งตามบทบาทและภารกิจของกระทรวง ฯ ในฐานะกระทรวงภาคสังคมที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคม และตามมติคณะรัฐมนตรีที่มอบหมายให้กระทรวง ฯ รับผิดชอบช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ฯ ใน

ด้านการฟื้นฟูด้านจิตใจ และการสนับสนุนส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพทั่วไปภายใต้โครงสร้างของคณะกรรมการนโยบายและอำนาจการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กยต.) ซึ่งดำเนินมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 -2551 ในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส สำหรับในปีงบประมาณ 2552 ยังคงดำเนินโครงการ/กิจกรรม ในพื้นที่เดิม แต่ได้มีการทบทวนและปรับโครงการให้เป็นไปตามสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ทั้งนี้พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจะเป็นหน่วยบูรณาการในเรื่องของแผนงาน/โครงการ ของอนุกรรมการภายใต้ กยต.

สำหรับข้อเสนอแนะจากการศึกษาผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

**1. การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อการหนุนเสริมให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์ในระดับระดับปัจเจกชน** โดยการเสริมสร้างคุณค่าและความเข้มแข็งในระดับปัจเจก นั่นคือตัวสตรีหม้ายและเด็ก การเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว สร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่ครอบครัวในการเฝ้าระวัง การให้ความสำคัญต่อบทบาทของครอบครัว เพื่อมุ่งให้เกิดการช่วยเหลือตนเอง (self - help) และการพึ่งพาตนเอง (self - reliance) อย่างยั่งยืน การตระหนักถึงคุณค่า และศักยภาพของสมาชิกในครอบครัวและสิ่งแวดล้อมของครอบครัว และในระดับสังคม (ชุมชน) โดยการนำคุณค่าทางวัฒนธรรม ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันที่ผ่านมารวมทั้งการสนับสนุนให้ชุมชนสามารถบูรณาการทำงานร่วมกับภาคีต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community base)

**2. มาตรการการดำเนินงาน โดยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการ** ได้แก่ การส่งเสริมสวัสดิการครอบครัว (family welfare) การทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุกการส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน เนื่องจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้ความสำคัญกับการทำงานกับครอบครัวและชุมชนเพื่อให้ครอบครัวชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ดังนั้นในการจัดสวัสดิการชุมชนก็ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนไปพร้อม ๆ กัน การสนับสนุนทุกภาคีทุกภาคส่วนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายในระดับชุมชนต่าง ๆ การส่งเสริมให้เครือข่ายตำบลเห็นความสำคัญของงานด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

**3. พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร** สารสนเทศให้มีประสิทธิภาพอย่างจริงจังและต่อเนื่องพร้อมพัฒนาข้อมูลให้มีความเป็นปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ต่อตัดสินใจในเชิงนโยบายและการวางแผน

**4. การพัฒนาระบบแนวความคิด** ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน โดยการน้อมนำกระแสพระราชดำริส เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา มาใช้เป็นกรอบแนวคิด การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ

ขจัดปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งยึดวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีจิตสำนึกในมโนธรรม มีจริยธรรม คุณธรรม สุจริต มีจิตใจพร้อมบริการประชาชน (citizen focus) มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

#### 5.การพัฒนาองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสังคมและสังคมสงเคราะห์

ในการดำเนินการฟื้นฟู เยียวยา สตรีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ได้แก่ การบริการชุมชน (Community Service) การส่งเสริมสวัสดิการโดยรวม (Promoting the General Welfare) การเป็นผู้ให้การสงเคราะห์ ให้บริการสังคมสงเคราะห์แก่บุคคล หรือครอบครัว (social casework) บริการแก่กลุ่มคน (social groupwork) และทำงานกับชุมชน (community organization and community development) การเป็นผู้แสวงหาและพัฒนาทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ โดยนักสังคมสงเคราะห์จะต้องสำรวจทรัพยากรในที่ต่างๆทั้งนอกและในชุมชนเพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ในชุมชนการเป็นผู้ร่วมงานในการบริการชุมชนซึ่งมีหน่วยงานต่างๆของรัฐบาลดำเนินการเป็นนักวางแผนทางสังคมโดยร่วมกับนักวิชาชีพอื่นจัดทำโครงการที่จะยังประโยชน์ต่อชุมชนและหาวิธีการจะกระตุ้นหรือชักจูงให้ผู้รับบริการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การวางแผนโครงการต่าง ๆ และการพัฒนาองค์ความรู้คือทำอย่างไรจึงจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด ถูกต้องเที่ยงตรงที่สุด ด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดทำอย่างไรจึงจะวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ที่สุดทำอย่างไรจึงจะวางแผนการดำเนินการช่วยเหลือและพัฒนากลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมที่สุดทำอย่างไรจึงจะดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ให้กลุ่มเป้าหมายเป็นต้นว่าการกำหนดนโยบายการพัฒนาองค์กรการให้คำปรึกษาหารือเป็นต้นและทำอย่างไรจึงจะติดตามประเมินผลการให้บริการได้อย่างเที่ยงตรงที่สุด น่าเชื่อถือที่สุด